

jaargang 41/2013/3

DE ZANDLOPER

UITGAVE VAN DE VERENIGING OUD EDE

Verschijnt viermaal per jaar

HONDERD JAAR SCOUTING IN EDE

Felde Boersma en Gerard Gijsbertsen

In 2010 vierde Scouting haar honderdjarig bestaan. Wekelijks spelen ruim duizend kinderen en jongeren in de gemeente Ede het spel van scouting. In onze gemeente zijn zes groepen gevestigd (Pieter Maritzgroep, Tarcisiusgroep, Jan Hilgersgroep en Langenberggroep in Ede, Scouting Lunteren en Scouting Bennekom). De jongste leden van de Wageningse Musinga Rijn groep hebben hun clubhuis in Bennekom.

De beginjaren

In 1908 verschijnt in Engeland het boek *Scouting for boys*, geschreven door Robert Baden Powell, een generaal uit het Engelse leger. Het boek bevat een mengeling van sterke verhalen, kampeer- en spoorzoekersvaardigheden, tips en trucs, en aanwijzingen voor begeleiders. Met dit boekje in de hand beginnen overal in Engeland jongens (en ook meisjes) met het spel van verkennen. In 1907 organiseert BP een kamp op Brownsea Island om zijn ideeën voor de vorming van de jeugd uit te testen. Hiermee wordt de basis gelegd voor een wereldwijde beweging met nu meer dan 40 miljoen leden in ruim 160 landen.

Padvinders bij de hoofdingang van Vluchtoord Ede. Foto: Gemeentearchief Ede (GA15886)

Een paar jaar later, in 1910, zien we de eerste padvindsters in Nederland. In verschillende steden beginnen groepjes jongens en meisjes met scoutingactiviteiten. Al binnen een jaar wordt de Nederlandse Padvindstersorganisatie (NPO) opgericht in Amsterdam en de Nederlandse Padvindstersbond (NPB) in Den Haag. Het zijn scoutingverenigingen voor jongens van 12 tot 16 jaar oud. Later fuseren ze, onder leiding van prins Hendrik, tot de Vereniging De Nederlandsche Padvindsters (NPV). Veel volwassenen zien scouting als een belangrijk middel om kinderen en jongeren te vormen. De doelstelling van de padvinderij toen en Scouting Nederland nu is in al die jaren niet veranderd: het biedt kinderen en jongeren een plezierige vrijetijdsbeleving, waarbij een bijdrage geleverd wordt aan de ontwikkeling van hun persoonlijkheid. Spelenderwijs leren kinderen en jongeren organiseren, leiding geven, samenwerken en rekening houden met elkaar.

Ook in Ede verschijnen al snel de eerste padvindsters. Over de beginjaren is echter weinig bekend. In het landelijke orgaan *De Padvinder* staat in juni 1911 dat de heer C.J. Nauta in Ede actief is als troepleider; het is de eerste vermelding van padvindsters in Ede. Tijdens de Eerste Wereldoorlog vluchten veel Belgische burgers naar het neutrale Nederland. Op de Edese Heide wordt voor hen een vluchtelingenkamp opgericht. Padvindsters verlenen hand- en spandiensten, onder andere bij de poort. Ede wordt ook dan al bezocht door padvindsters uit andere delen van het land. In 1915 kampeert de Tijgerpatrouille van Troep I uit Amsterdam op de Ginkelse heide. Het commentaar van de Amsterdammers over Ede is niet bepaald vleidend: "Ede is een

vreselijk gat en 't lijkt me voor die duizenden soldaten die daar gevestigd zijn een ware hel toe..." Over hoe het in de jaren na de Eerste Wereldoorlog verder met de padvinderij in Ede gaat is weinig bekend. Op een foto van het bezoek van Prins Hendrik, aan de opening van het uitgebreide Johannierter ziekenhuis in Bennekom in 1927 staat echter een padvinder.

Prins Hendrik met een padvinder bij de opening van het Johannierter Ziekenhuis (foto via G. Gijsbertsen)

18

Nog tijdens de Eerste Wereldoorlog, in 1916, wordt ook een landelijke organisatie voor meisjes, het Nederlandse Meisjes Gilde (NMG), opgericht. Of er dan ook al meisjes lid zijn in Ede is niet bekend. Pas op 20 januari 1937 wordt de afdeling Ede van het Nederlandse Padvindsters Gilde, de opvolger van het NMG, in de Reehorst geïnstalleerd.

In 1920 begint de NPV voor de jongere kinderen met de welpen (jongens van 8 tot 12) en de NMG met de kabouters (meisjes van 8 tot 12). Verkenners die eigenlijk te oud geworden zijn, worden in een nieuwe leeftijdsgroep (17-21 jaar) samengebracht, de voortrekkers.

Naast de NPV werd er in 1923 een landelijke Leger des Heils Padvindstersbond opgericht. Deze nam in 1929 aan de Goorsteeg in Lunteren een kampeerterrin in gebruik, dat in 1938 werd aangekocht. Waar nu het Hotel en Congressentrum Belmont staat, was tot in de jaren 60 het padvindstersbuitenhuis gevestigd. In Lunteren is in die tijd een groep 'heilspadvinders'

actief, aangesloten bij het Leger des Heils. Zij houden op dit terrein hun bijeenkomsten. Over de groep is verder niets meer bekend.

De Langenberggroep en Tarcisiusgroep starten

In de zomer van 1930 komt een aantal jongens en ouderen in Ede bij de heer Jac. Gazenbeek. Er wordt besloten een padvindstersgroep in Ede op te richten. De heer A.W. de Boer, eigenaar van restaurant *De Langenberg* heeft op zijn terrein een paar barakken staan, waar in de zomer groepen schoolkinderen hun vakantie doorbrengen. Hij biedt de padvindsters deze als voorlopig onderkomen aan. Mede hierdoor wordt gekozen voor de naam **Langenberggroep**. De eerste opkomst is op zondag 7 september 1930. Op 2 november worden de eerste twaalf padvindsters geïnstalleerd. Op 6 maart 1932 start een aantal welpen onder akela Stellingwerf Beintema. Naast de padvindsters met hoptman Versteegen starten ook drie voortrekkers, met de heer Huyzer als oubaas.

Het 'schoolreisjesverblijf' achter café De Langenberg dat onder meer diende als troepluis voor de padvindsters van de Edese Langenberggroep. Foto: Gemeente archief Ede (GA 13841)

Het gebouw wordt in 1932 aan de groep overgedragen, waarbij de grond wordt gehuurd. Er zijn twee lokalen van zeven bij zeven meter die door een uitneembare wand in één grote ruimte veranderd kan worden. In 1938 verkoopt de heer De Boer

de grond waarop het troepluis van de Langenberggroep staat en de huur wordt opgezegd.

De groep slaagt er in om in de omgeving, aan de Buurtmeesterweg, een stuk grond te kopen, zodat het bestaande troepluis alleen verplaatst hoeft te worden. Op deze plek zit de groep nog steeds. De Voortrekkers krijgen, na wat omzwervingen, van graaf Bentinck toestemming in een stuk bos bij de Traa een eigen blokhut te bouwen. Het wordt gebouwd van zware denstammen. Dankzij oubaas Huyzer, die elektriciën van beroep is, wordt het onderkomen met een aggregaat van elektrisch licht voorzien. Een oude salamanderkachel zorgt voor warmte en vooral voor rook.

Ondertussen is op 6 januari 1931 in Ede ook de **Sint Tarcisiusgroep** gestart. Het is een katholieke jongensgroep, genoemd naar een heilige martelaar. De groep kiest voor een das met de pauselijke kleuren geel en wit. Al snel wordt dit lichtgrijs met geel, omdat wit wel heel licht is. Na een paar jaar wordt de das gewisseld met een Schotse ruit, omdat deze veel minder besmettelijk blijkt. Voor katholieke padvindsters is een jaar eerder de Vereeniging der Katholieke Verkenners (KV) opgericht, omdat in die tijd katholieke jongens zich niet zo maar mochten aansluiten bij een neutrale vereniging als de NPV.

Vertrek van de Schotten bij Station Ede-Wageningen. Foto: Gemeente Archief Ede (G.110986)

Het jaar 1937 is voor de padvinderij in Nederland een belangrijk jaar. Voor het eerst wordt in ons land een groot internationaal kamp georganiseerd, de 5^e Wereldjamboree, in Vogelenzang bij Haarlem. Iedere vierjaar wordt nog steeds ergens op de wereld een dergelijk kamp gehouden. Meer dan 28.000 scouts uit de hele wereld zijn aanwezig, waaronder scouts van de Langenberggroep en de Tarcisiusgroep. Het gemeentebestuur van Ede nodigt samen met deze beide groepen en de afdeling Ede van het Padvindstersgilde deelnemers aan de Wereld Jamboree uit voor een bezoek aan Ede. Vermoeid door eerdere excursies arriveren slechts 50 Schotten.

Verboden

In de Tweede Wereldoorlog wordt het ondernemen van scoutingactiviteiten steeds lastiger. Kamperen, oefenen met kaart en kompas en seinen is niet meer toegestaan. Op 2 april 1941 wordt de padvinderij op bevel van de Duitse bezetters zelfs helemaal verboden. Men zag de internationale beweging als een instrument van de Britse culturele en politieke propaganda. Alle padvindstersuniformen moeten worden ingeleverd, de clubhuizen worden in beslag genomen en bijeenkomsten zijn niet meer toegestaan.

Leden van de Tarcisiusgroep houden toch stiekem geheime opkomsten, onder andere onder leiding van Hopman Wildenburg. In 1942 houden ze zelfs een illegaal kamp in Achterberg. Veel scouts worden actief in het verzet. Een van hen is Piet Smit, vaandrig bij de Langenberggroep. Aan het eind van de oorlog, op 8 maart 1945, wordt hij gefusilleerd bij de Woeste Hoeve. Mede daarom is Scouting Ede tijdens de dodenherdenking op 4 mei altijd aanwezig bij het Edese Mausoleum.

19

Het in beslag genomen troephuis van de Langenberggroep doet in de oorlog aanvankelijk dienst als clubgebouw van de NSB-jeugdstorm, daarna als paardenstal. De laatste Oorlogswinter worden de golfplaten door de Duitsers gebruikt bij de stellingbouw. Door de brandstofschaarste wordt een groot deel van het gebouw gesloopt. Aan het eind van de oorlog staan alleen nog een paar wanden overeind.

Illegaal kamp in Achterberg. Foto: Carmen Melgers

Deze worden verkocht om een noodwoning van te maken.

De eerste jaren na de oorlog

Na de bevrijding van Ede op 17 april 1945 blijkt dat de padvinderij nog springlevend is. Padvindsters verlenen hand- en spandiensten aan het nieuwe gezag. Vaak in incomplete en te krappe uniformen of met enkel een armband *NVP-Ede*.

De armband die na de oorlog werd gedragen

De toeloop van nieuwe padvindsters is enorm. Op 3 juni 1945 heeft de Langenberggroep haar eerste opkomst na de oorlog. De groep heeft dan 17 verkenneren; in juli zijn het al 29 welpen, 65 verkenneren en 7 voortrekkers. Doordat het clubhuis verloren is gegaan, worden de opkomsten op verschillende plaatsen in Ede gehouden: het koetshuis van hotel *Welgelegen*, een schuur achter het huis van Scherrenburg en een loods van de firma Ettikhoven en Brands.

Ook de Tarcisiusgroep pakt na de oorlog de draad weer op. En er komt nog een katholieke groep bij. Meisjes kunnen voortaan terecht bij de Jeanne d'Arcgroep, aangesloten bij de in 1945 opgerichte Nederlandse Gidsenbeweging.

In Lunteren wordt op 9 juni 1945 wordt de **Hessengroep** opgericht door hopman Nico A. van Duijvendijk. Bijeenkomsten vinden plaats in het gebouw *Kaniwara* op het voormalige hagespraakterrein van de NSB op de Goudsberg. Enkele weken na de oprichting van de Hessengroep wordt de **Calunagroep** voor meisjes opgericht. Initiatiefnemers zijn mevrouw Denijs-de Jong (moeder van één van de verkenneren) en hopman Van Duyvendijk. Kleuterleidster Aat Scheepstra wordt bereid gevonden de groep padvindsters te leiden, geassisteerd door Anneke van Koutrik. De groep huist aan de andere kant van het terrein, in het voormalig kantoor van NSB-leider Mussert.

Ook in Bennekom blijkt Scouting gewild. In het laatste oorlogsjaar hadden alle inwoners Bennekom moeten verlaten. In de zomer van 1945 mogen ze weer terugkeren. Al snel wordt op 1 juli de **Eerste Bennekomse Padvindstersgroep Musinga** opgericht. De naam komt van een Indiaans woord dat "vrede" betekent. Vanaf oktober komen de verkenneren samen in de tuin van Hopman Donker bij het huis *Iskra* op de

hoek van de Keijenbergseweg en de Herentlaan. Eind september wordt in Bennekom het **Bloemenvendel** opgericht voor meisjes. Ze hebben geen vast onderkomen en houden opkomsten in de Openbare School, bij de Lindelaan en op de Prins Hendrikweg. In 1946 komt er een tweede (christelijke) padvindstersgroep bij, met de naam **ALSAREKO** (ALles SAf REGKOM), onder leiding van Hopman Den Duyn.

Al snel wordt de padvinderij in het dorp Ede té populair: Er zijn te veel jongens die padvinder willen worden en te weinig mensen die hen als leiding kunnen opvangen. Op zoek naar nieuwe leiding komt de Langenberggroep in contact met de heer Van Klaveren. Hij heeft vóór de oorlog bij een christelijke padvindstersgroep in Utrecht gezeten.

Groepsfoto van de Pieter Maritzgroep tijdens het zomerkamp in 1948. Foto: Nel Versteeg

In samenwerking met de leiding van de Langenberggroep wil hij proberen in Ede een christelijke groep op te richten. Deze zal een deel van de leden van de Langenberggroep overnemen, zodat dat leidingprobleem minder nijpend zal worden. Op 23 februari 1946 wordt in Ede de nieuwe christelijke ("X" groep) Scoutinggroep opgericht, onder de naam *Baden Powellgroep*. Na de start wordt door het Nationaal Hoofdkwartier meegedeeld dat de naam is afgewezen omdat er al zoveel groepen zijn met die naam. Op 14 maart

wordt de naam veranderd in **Pieter Maritzgroep**, naar het gelijknamige boek dat speelt in Zuid Afrika. De groep bestaat uit welpen onder leiding van akela mej. Verrijzer en verkenneren, geleid door hopman Van-Klaveren. Het eerste troephuis is een zolder boven een loods aan de Torenstraat in Ede (vlakbij de oude kerk). Dat jaar wordt in Ede ook de **Rohdagroep** opgericht, een protestants-christelijke meisjesgroep. Zij maken gebruik van de benedenverdieping van de loods waar ook de Pieter Maritzgroep zit. Een jaar later ontstaat in Ede nog een nieuwe groep, de **Valouweranders**. Dit zijn jongens van het Leger des Heils onder leiding van hopman Van den Heuvel. Omdat bij de Valouweranders het ledental erg klein blijft, en er bij de Pieter Maritz al snel dringend leiding nodig is, besluiten beide groepen in 1949 samen verder te gaan.

Na de oorlog bestaan er in Nederland vier organisaties voor Scouting. De NPV en de Katholieke Verkenneren voor jongens, en het Nederlands Padvindsters Gilde (NPG) en de Gidsenbeweging voor de meisjes. Op landelijk niveau wordt er op een aantal vlakken samengewerkt. Zo hebben de jongens een gezamenlijke winkel, de ScoutShop, waarvan tot eind jaren '70 een filiaal aan de Arthur van Schendellaan in Ede gevestigd was. De Edese padvindsters- en padvindstersgroepen werken samen in de Padvindstersraad Ede. De raad geeft in 1946 en 1947 een gezamenlijk maandblad uit: *De Lasso*. In het blad staan mededelingen van alle groepen: Langenberg, Wintap, Jeanne d'Arc, Tarcisius en Pieter Maritz. Een plaatselijk samenwerkingsverband tussen de verschillende landelijke organisaties voor padvindsters en padvindsters. Ede is zijn tijd ver vooruit!!

In 1946 en het volgende jaar vindt een uitwisseling plaats tussen de Lunterse Hessengroep en de 12th Edmonton

Scoutgroep. De Engelsen zijn in 1946 in ons land en een grote groep Hessen brengen in 1947 een bezoek aan de Engelse groep. In de paasvakantie van 1946 wordt door de Bennekomse padvinders voor het eerst gekampeerd. Omdat er nog geen tenten zijn, wordt overnacht in een schuur in Vierhouten. De Pieter Maritzgroep houdt in Otterlo het eerste kamp. In augustus 1948 moet de stam van de Musingagroep worden opgeheven, omdat vijf leden vertrekken naar Nederlands-Indië. In november 1949 houdt de groep een inzameling onder de leden om hen kerstpakketten te kunnen sturen. Ook Gerard van Krevel, lid van de Tarcisiusgroep, vertrekt naar Nederlands-Indië. Hij sneuvelt op 15 augustus 1949, wordt begraven in Kediri en herdacht op de gedenkplaat bij het Mausoleum. Scouting Ede legt hier ieder jaar tijdens de Dodenherdenking op 4 mei bloemen.

22

Na de Tweede Wereldoorlog worden ook verschillende landelijke Scoutingactiviteiten in Lunteren georganiseerd. De Goudsberg wordt aangekocht door de Nationale Padvindersraad (NPR). Op 30 juni 1946 houden de leiders van de Katholieke padvindersbeweging (VKJB) hier hun jaarlijkse bijeenkomst, de *Koempoelan*.

Badge van de landelijke Koempoelan in Lunteren

Onder de genodigden en vertegenwoordigers van de katholieke jeugdbewegingen zijn ook Z.K.H. Prins Bernhard en monseigneur Baten, die het Nederlandse episcopaat vertegenwoordigt. Na een jaar wordt het terrein weer verkocht. Het wordt nog wel af en toe gebruikt. Zo wordt hier in 1949 de eerste *Agoon*, een internationaal kamp voor gehandicapte scouts, gehouden. In 1952 wordt het wederom gebruikt voor een landelijke Koempoelan.

Op zoek naar een eigen onderkomen

Na de oorlog is er veel schaarste aan van alles en de meeste groepen beschikken dus niet over een eigen clubhuis. Bij de **Lanzenberggroep** verloopt de bouw van een nieuw troephuis niet naar wens. Direct na de bevrijding kan er geen bouwvergunning worden afgegeven omdat er plannen bestaan in omgeving van het oude clubhuis een oorlogsmuseum te vestigen. Een Canadese bulldozer is al begonnen het terrein te egaliseren! Nadat deze plannen in 1946 van de baan zijn, loopt de zaak, zoals gewoonlijk, vast op het benodigde geld. Er is een geschatte oorlogsschade van f 848,-, maar het kan nog jaren duren voor die zal worden uitbetaald. In 1947 gaat men onder leiding van hopman Gilijamse pas serieus van start met de plannen. Met oud papier verzamelen, bazar houden etc., wordt f 1.750,- bij elkaar gebracht. Hopman Gilijamse weet dat achter de Mauritskazernes twee Duitse wasbarakken staan, die moeten verdwijnen. De heren Gilijamse en Bruil gaan onderhandelen met het ministerie van Financiën, afdeling oorlogsbuit, om deze twee loodsen te kopen. Ambtelijke molens maken traag, maar na heel wat correspondentie komt de zaak rond. De twee barakken worden haaks op elkaar geplaatst, zodat een L-vormig gebouw ontstaat met twee grote vertrekken. De bouw en afwerking vereisen meer tijd dan gepland, zodat pas op 14 juli 1951 het nieuwe troephuis in gebruik wordt genomen.

De **Tarcisiusgroep** maakt, als katholieke groep, gebruik van de voorzieningen van de Katholieke kerk.

In eerste instantie wordt ijzergieterij Wolfs aan de Stationsweg, gebruikt.

Vervolgens kan de groep terecht in gebouw De Slof aan de Padberglaan naast de Sint Anthoniuskerk.

Tussen 1950 en 1960 wisselt het onderkomen van de **Pieter Maritzgroep** nogal eens.

Na de loods aan de Torenstraat worden de opkomsten gehouden aan de Telefoonweg, achter de Cavaljéschool.

Begin jaren vijftig kan de groep terecht bij het waterleidinggebouw aan de Van Heeckerenlaan (achter het huidige restaurant Het Pomphuis, toen nog in het bos), daarna op de deel van boer Jansen (waar nu het Doelenplein is).

Ook worden opkomsten gehouden bij station Ede-Centrum en bij gebrek aan een troephuis gewoon in het bos.

Scouting

In Bennekom wordt er hard gewerkt aan het realiseren van een eigen stek.

Op 25 en 26 maart 1949 wordt in het Verenigingsgebouw in Bennekom het toneelstuk *De Vreemde Hopman* opgevoerd.

Met de opbrengst van deze uitvoering, f 300,-) wordt de basis gelegd voor de bouw van een eigen troephuis.

Van de Freule van Wassenaer krijgt men toestemming om in het stuk bos aan de Vossenweg te bouwen.

Op 15 juli 1950 wordt door de oprichter van de **Musingagroep**, hopman Donker, het nieuwe troephuis officieel geopend.

Na een toespraak trekt hij een vlag weg en onthult daarmee de naam HOGAN (Indiëans voor "vaste verblijfplaats").

Het gebouw HOGAN van de Musingagroep. Foto: Scouting Bennekom

De **Callunagroep** en de **Hessengroep** leiden in Lunteren een zwerfend bestaan. Ze houden op verschillende plaatsen in Lunteren bijeenkomsten, o.a. in de kippenhokken op het terrein van notaris Dinger aan de Molenweg, in de bakkerij van 'zwarte' Meijer op de hoek van de Klomperweg en de Dorpsstraat, in het gymlokaal van de Hugo de Vriesschool aan de Dorpsstraat en in de klompenhandel van Van Houweling aan de Engweg. De Callunagroep is - mogelijk door de vele omzwervingen - ten slotte opgeheven.

23

De landelijke organisatie van de NPV is opgedeeld in districten. De Edese groepen (uit Ede, Bennekom, Lunteren en Harskamp) vormen samen met de groepen uit Rhenen, Veenendaal en Wageningen het **district Neder Veluwe**. Op districtsniveau vindt de training van leiders plaats en worden allerlei gezamenlijke activiteiten georganiseerd, zoals de rimboejacht voor de welpen en districtswedstrijden voor de verkenners. Deze districtswedstrijden vormen vaak de voorronde voor landelijke wedstrijden. De groepen uit Ede, Lunteren en Bennekom doen regelmatig mee aan deze regionale en landelijke wedstrijden. Er worden voor Scoutinggroepen bijvoorbeeld zwemwedstrijden, hikewedstrijden en patrouillewedstrijden gehouden. Tijdens de regionale zwemwedstrijden, georganiseerd door district Neder Veluwe, wint de Hessengroep

in Lunteren. In 1958 worden voor de tweede keer de brandweerwedstrijden voor verkenneren gehouden op de brandweerka-zerne aan de Klinkenbergerweg. De verkenneren van de Musingagroep komen als eerste uit de bus.

Landelijk en internationaal actief

De Edese scouts nemen actief deel aan allerlei landelijke en internationale Scoutingactiviteiten. Na de Tweede Wereldoorlog wordt de draad weer opgepakt voor het organiseren van Wereldjamborees. Naar de eerste naoorlogse Wereldjamboree in Moisson, Frankrijk (1947), worden twee Bennekomse verkenneren afgevaardigd. Het hiervoor benodigde bedrag (f 200,00 p.p.) is door de hele troep verdiend. Er worden ruim 4.000 lege flessen ingezameld voor het statiegeld. Ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van Scouting in Nederland wordt in 1959 in Ommen een Nationaal Kamp gehouden. Hieraan nemen 7.000 padvindsters uit binnen- en buitenland deel. Bennekom is met 22 man vertegenwoordigd. Ook de andere groepen uit de gemeente Ede doen mee. Het kamp wordt op 2 augustus officieel geopend door H.M. Koningin Juliana. Voor de welpen wordt in Utrecht een grote Rimboejacht gehouden. Voor de meisjes van het NPG, het Nederlandse Padvindsters Gilde, is 1951 een feestjaar. Het 35-jarig bestaan werd groots gevierd op de Jubeldag. 8.500 padvindsters komen naar de Goudsberg in Lunteren. Eregast was Koningin Juliana.

8500 padvindsters brengen op de Jubeldag Een groet aan koningin Juliana

Haar gildenaam was *Movavedo*: Moeder Van Vele Dochters. Een jaar later wordt aan de Goorsteeg in Lunteren een internationale Jamboree voor Leger des Heilspadvindsters gehouden onder de naam Motondo '52. Koningin Juliana bezoekt ook dit kamp.

In 1952 wordt voor het eerst de landelijke actie *Heitje-voor-een-karweitje* gehouden. Een deel van de opbrengst mag de groep zelf houden, de rest wordt regionaal en landelijk door Scouting gebruikt voor allerlei projecten. De groepen uit Ede doen jaren actief mee aan deze actie. In 1963 bericht de krant dat er bijna 9.000 heitjes (kwartjes) voor Edese karweitjes zijn opgehaald. In 1953 vindt in Zuidwest-Nederland de watersnoodramp plaats. Na de ramp wordt er een landelijke actie gehouden onder het motto: *Mouwen omhoog, ons land moet droog*. In de vorm van een 'heitje voor een karweitje' brengt de Musinga f 163,- bij elkaar. Ook alle andere Edese groepen dragen hun steentje bij. Landelijk gaat er f 193.825,24 naar het Nationaal Rampenfonds. Na de watersnoodramp adopteert de gemeente Ede de Zeeuwse gemeente Strijen. In Ede wordt een comité *Kindervakantie Strijen-Ede* opgericht. In augustus wordt op de Hindenkamp (Ede) een zomerkamp gehouden, met 16 verkenneren van de Musingagroep en 42 jongens uit Strijen. De padvindsters organiseren een meisjeskamp met 18 meisjes uit Strijen.

Het gebouw in Bennekom wordt te klein. Daarom wordt in september 1955 begonnen met de bouw van een onderkomen voor de welpen. Dit wordt in november in gebruik genomen en krijgt de naam KIVA.

De Nederlands Hervormde Zondagschoolvereniging uit Rotterdam zoekt een plek voor zomerkampen. Men gaat in 1958 gebruik maken van de gebouwen van de Musingagroep en bouwt er een derde gebouw bij.

In juli wordt het gebouw de Kromschutte door de Rotterdammers in gebruik worden genomen. De Rotterdammers huurden de gebouwen van 15 juni tot 1 september.

Bezoek van de heidekoningin aan het zomerkamp met de kinderen uit Strijen.

In 1976, na het beëindigen van de huur-overeenkomst, wordt het gebouw aan de Musingagroep verkocht. Op 1 december 1955 wordt in Bennekom het **Zoekavendel** opgericht, waarschijnlijk een herstart van de Schakelgroep. De groep komt in 1962 op de Prins Hendrikweg terecht. Daar wordt het eerste vaste onderkomen betrokken. De padvindsters gaan hun gele dassen tie-dyen, zodat deze oranje met gele-vlekjes wordt.

Vanaf 1957 is Hoekelum het decor van de landelijke hikewedstrijden. Tot aan 1969 komen uit heel het land scouts naar Bennekom om tochten te lopen en te kamperen. In 1971 is deze activiteit nog een keer in Lunteren georganiseerd en vanaf 1972 vindt het plaats in Harderwijk. In augustus van dat jaar gaan de Bennekomse padvindsters voor het eerst op kamp naar het buitenland. Er werd gekampeerd in Rettigny in de Belgische Ardennen. Op 12 oktober begint Rein van Schalkwijk met vijf oudste

verkenneren van de Musinga een zeeverkennergroep in Wageningen onder de naam Musinga-Rijn.

In 1959 wordt in september de eerste editie van het clubblad *De Langenberger Koerier* gepubliceerd. In 1963 organiseert de Langenberggroep de eerste Sint Jorismars voor Ede en omstreken. Iets wat de groep nu nog steeds ieder jaar doet.

In 1964 wordt in Lunteren de **Zandkleppersgroep** voor meisjes opgericht, genoemd naar een plek aan de Molenweg. De Hessen komen in 1966 opnieuw zonder onderkomen te zitten omdat de Hugo de Vriesschool weer beschikbaar moet zijn voor onderwijs. Eind jaren zestig krijgen de padvindsters in Lunteren de beschikking over een eigen speelterrein op de hoek van de Boslaan en de Hessenweg. Al in 1958 wordt aan de Boslaan door de gemeente een terrein verhuurd aan het district Neder Veluwe voor het houden van oefeningen. Ouders en leiding van de Hessengroep en De Zandkleppers maken in 1967 plannen en zo ontstaat de eerste samenwerking tussen beide groepen. In 1972 beginnen ouders en leiding in Lunteren met de bouw van "Het Houten Hes".

In Ede wordt in 1966 het eerste eigen troepenhuis van de **Pieter Maritzgroep** gebouwd aan de Doolhoflaan. Het gebouw bestaat uit twee lokalen met open haard en stoeptegels op de vloer, een kleine ruimte voor de leiding en een keukentje met daarboven een kleine opslagruimte. Dit houten gebouw krijgt de naam *De Doolhut*.

De twee barakken van de Langenberggroep vertonen geleidelijk ouderdomsvervalsinselen. In 1967 wordt daarom besloten tot de bouw van een nieuw onderkomen. Een jaar later wordt een start gemaakt met de bouw van het clubhuis door leden en ouders en de eerste schotten worden bij

het gemeentelijk bosbedrijf op de Ginkel gemaakt. De tijden zijn veranderd, gemeente en rijk dragen ruimschoots bij in de kosten. Een verloting van duizend loten à f 30,- maakt het kostbare plan financieel rond. De hoofdprijs is een Fiat 850. De bouw zal een veeljarenplan worden. Omdat het oude troeophuis is gesloopt, gaan de welpen tijdelijk naar een pand aan de Torrenstraat en later naar een schuur aan de Langenberglaan.

Rowans van de Tarcisiusgroep voor De Brink

26

De verkenners houden bij slecht weer hun opkomsten op de Simon Stevinkazerne. In 1967 krijgt de Tarcisiusgroep twee lokalen in de kelder van het nieuwe houten jeugdhuis **De Brink** aan de Padberglaan, dat echter in 1971 afbrandt. Vanaf 1972 worden de opkomsten van de St. Tarcisiusgroep opnieuw in het nu stenen gebouw De Brink gehouden.

Samen verder

In 1973 fuseren de vier grote landelijke padvindsters- en padvindstersorganisaties tot één grote jeugdbeweging: **Scouting Nederland**. Voorlopig worden de benamingen welpen, kabouters, verkenners, padvindsters/gidsen, rowans en sherpa's gehandhaafd. Het woord padvinder wordt als te ouderwets in de ban gedaan. Een jaar eerder is de Sint Tarcisiusgroep al samengegaan met de meisjes van de Jeanne d'Arc-groep. De groep groeit door tot een algemene groep, het "Sint" voor Tarcisiusgroep verdwijnt. Op 26 juli wordt Stichting

Scouting Lunteren opgericht, de samenwerking tussen de Hessengroep en de Zandkleppers. Een jaar later gaat op 27 april hun gezamenlijke clubhuis *Het Houten Hes* open.

Op 21 september 1974 komen de eerste kabouters en padvindsters bij de Langenberggroep. Ze zijn afkomstig van de **22-2 groep**, een fusie tussen de **Wintapgroep** en de **Rohdagroep**. De 22-2 groep heeft geen groepshuis en maakt gebruik van het nieuwe troeophuis van de Langenberggroep, dat bijna gereed is. Op 1 januari 1975 worden ze formeel in de groep opgenomen.

Het nieuwe clubhuis van de Langenberggroep

Later dat jaar, op 6 september, wordt het troeophuis van de Langenberggroep door burgemeester Slot geopend. Bij de opening krijgt het de naam 't Zwem. Het is vernoemd naar Ton Zwemmer, één van de jeugdleden die tijdens zijn Scoutingtijd is overleden. Zijn vader heeft voor de groep, waar zijn zoon zoveel plezier beleefde, het nieuwe groepshuis ontworpen en geholpen bij de bouw. In datzelfde jaar wint de herentpatrouille van de Hessengroep de Landelijke Patrouille Wedstrijden (nu Landelijke Scouting Wedstrijden) in Ommen. Dit is wel een feestje waard bij terugkomst in Lunteren. Op een vrachtwagen, voorzien van de nodige spandoeken wordt de winnende patrouille door het dorp gereden.

En nog meer bouwen...

Het gebouw van de **Schakelgroep** op de Prins Hendrikweg wordt in 1983 vergroot en krijgt de naam *Sangam*. De **Tarcisiusgroep** krijgt een eigen blokhut, *De Pieper*, door de aankoop en het verbouwen van de oude kantine van de hockeyclub aan de Bosrand. De **Pieter Maritzgroep** start met de bouw van een nieuw clubhuis. Na bijna twintig jaar is er in verband met uitbreiding van de begraafplaats in de gemeentelijke plannen geen plaats meer voor de Doolhut. Langs de Doolhoflaan, aan de andere kant van het spoor, kan de Pieter Maritz een stuk grond kopen. Hierop wordt een nieuw troeophuis gebouwd. Dit stenen gebouw wordt op 22 februari 1986, het 40-jarig bestaan van de groep, geopend en krijgt de naam *Doolhut II*.

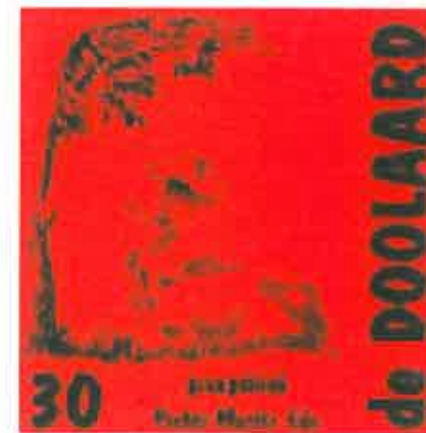
De **Tarcisiusgroep** start dat jaar met een speltak voor verstandelijk gehandicapte leden. De eerste leden zijn allemaal verbonden aan De Hartenberg. De **Langenberggroep** begint met een *beverspeltak*, voor kinderen van 5 en 6 jaar oud.

Op 14 april 1987 brandt het *Houten Hes* van Scouting Lunteren geheel uit. Het enige wat nog overeind staat is *De Pukkel*, de aanbouw die begin jaren tachtig eigenhandig is opgebouwd. Er zijn twee jaar van acties houden, van sponsors benaderen en van een beetje behelpen voor nodig om het spel van verkennen toch te kunnen laten doorgaan. Op zaterdag 22 april 1989 wordt het nieuwe stenen troeophuis van Scouting Lunteren geopend door burgemeester Blanken van Ede. Het houten bord dat op het oude clubhuis hing, is niet verbrand, en daarom blijft het troeophuis de naam *Het Houten Hes* dragen.

Op 15 februari 1990 wordt **Scoutinggroep Jan Hilgers** in Ede opgericht. De activiteiten worden de eerste jaren in sociaal-cultureel centrum De Maanen gehouden. Ditzelfde jaar fuseren de **Schakelgroep** en de **Musingagroep** tot **Scouting Bennekom**. Na de fusie trekt de Schakelgroep in bij de

Musinga op de Selterskampweg in Bennekom, sinds die tijd de thuisbasis van Scouting Bennekom. De kabouters en de padvindsters deelden samen één lokaal. Er was echter een plan om de kabouters of de padvindsters een eigen lokaal te geven. Helaas was daar het geld niet voor; dat was in de restauratie van Hogan gaan zitten. In 2000 werd een nieuw lokaal voor de padvindsters toch een feit. De gebouwen Kiva en Kromschutte werden aan elkaar gebouwd, waardoor een nieuw materiaalhoek en een lokaal werden gerealiseerd. Het oude naambord *Sangam* kwam aan de buitengevel te hangen.

De *Dolfijnen*, de jongste speltak van de **Musinga Rijn**-waterscouts uit Wageningen, zaten lange tijd in onderhuur bij de Musingagroep aan de Selterskampweg. Door het samengaan van de Musingagroep en de Schakelgroep tot Scouting Bennekom, komt het oude gebouw van de Schakelgroep vrij. In 1991 besluit het bestuur van de Musinga Rijn dit gebouw aan de Prins Hendrikweg te kopen. Het krijgt de naam *De Dol-fijn*, waar dolfijnen dol fijn kunnen vertoeven op een mooie vaste locatie.

Voorzijde van het groepsblad van de Pieter Maritz-groep

27

In 1993 jaar start de **Pieter Maritzgroep** een nieuw clubblad: *De Doolaard*. Het moet het vertrouwde, maar door de tijd achterhaalde clubblad *De Bloedsteen* vervangen. De naam is afkomstig van het oude groepsblad uit de jaren 60. De formule slaat aan en in 1996, 1997 en 1998 weet de redactie met dit blad tot driemaal toe de landelijke "Koning Groepsblad Verkiezingen" te winnen. In 1996 verschijnt sinds lange tijd in Lunteren het groepsblad *De Hesklepper* weer. Jarenlang hebben de leden het zonder een eigen groepsblad moeten doen.

1995 is voor Scouting Nederland wederom een bijzonder jaar. Voor de tweede keer wordt in ons land een Wereldjamboree gehouden, en wel in Dronten. Veel Edese scouts nemen hieraan deel, als deelnemer of medewerker. Voor de **Jan Hilgersgroep** is het extra feest. Na een aantal jaren van intensief overleg met de gemeente Ede lukt het om een eigen locatie te krijgen aan de Langekampweg. Bij de **Langenberggroep** start een gemengde speltak voor kinderen van 7 tot 11 jaar, de *esta's*. Twee jaar later, in september 1997 start de groep met een gemengde speltak (11-14 jaar).

In 1996 bestaat de **Pieter Maritzgroep** 50 jaar en viert dit met een jubileumweekend met daarin een tentoonstelling in huize Kernhem, een audiovisuele avond in mavo de Bospoort, een boek, een tijdcapsule en een groepszomerkamp te Maarsbergen. Nel Versteeg krijgt uit handen van de burgemeester een koninklijke onderscheiding voor 45 jaar inzet voor de groep.

In 2001 slaat bij de **Jan Hilgersgroep** het noodlot toe. Het gebouw brandt in februari af. Na de brand worden de opkomsten enige tijd gehouden in het gebouw van de SOMA en vervolgens verhuist de groep naar een leegstaand woonhuis aan de Langekampweg, vlakbij het eigen terrein. Op 15 november 2003 wordt een verbouwde boerderij aan de Dwarsweg op feestelijke

wijze in gebruik genomen als nieuw onderkomen van de groep.

Brand in het gebouw van de Jan Hilgersgroep in 2001

Een jaar later breidt de **Pieter Maritzgroep** zijn clubhuis uit met een zijvleugel. Op 12 juni organiseren alle groepen uit de regio, waaronder de Edese groepen, de manifestatie *Kleurrijk Scouting* op Hoekelum. Bijna 2.000 scouts van alle leeftijden komen samen en verschillende burgemeesters en wethouders komen langs.

Na meer dan 15 jaar plannen maken betreft de **Tarcisusgroep** in juli 2006 officieel het nieuwe gebouw op Bosrand 17a. De burgemeester komt het gebouw officieel openen. Een jaar later start men bij de **Langenberggroep** met de grote renovatie. Er worden dakramen voor extra licht geplaatst. De wanden worden opnieuw geïsoleerd. Er worden nieuwe dakgoten geplaatst en de buitenkant wordt opnieuw geschilderd.

Met hulp van de Genie van de Landmacht wordt veel werk verzet. In juni 2010 wordt de laatste hand gelegd aan de renovatie van het groepshuis.

In april 2009 brandde het troepshuis van **Scouting Pieter Maritz** en **Scouting Lunteren** na brandstichting tot de grond toe af. Een jaar later al, in september 2010 zijn beiden groepen een nieuw gebouw rijker en worden deze feestelijk geopend.

Dit jaar is sowieso een feestjaar, omdat Scouting 100 jaar in Nederland bestaat. En dat wordt groots gevierd.

Doothut III, het nieuwe clubhuis van de Pieter Maritzgroep

Dit artikel kwam tot stand met dank aan:

- Jubileumboek Pieter Maritz 1946-1996
- Historische informatie op de website van Scouting Bennekom (<http://www.scoutingbennekom.nl/home/geschiedenis/>)

www.scoutinglunteren.nl/index.php/wie-zijn-wij/historie

- Historische informatie op de website van Scouting Lunteren (<http://www.scoutinglunteren.nl/index.php/wie-zijn-wij/historie>)
- Geschiedenis van de Langenberggroep op <http://www.nostalgischede.nl/> en op www.langenberggroep.nl
- Geschiedenis van Scouting Tarcisius op <http://www.tarcisius-edel.nl/tarcisius>
- Geschiedenis van de Jan Hilgersgroep op www.scoutingjanhilgers.nl
- Digitale Krantenarchief - Gemeentearchief Ede en Scherpenzeel: <http://ede.courant.nu/>

VAN DE VELUWE NAAR DE SAHARA, DE ALTIJD VOLLE VITRINES VAN EDUARD ZUURDEEG

Matthijs van Kooten

In kringen van archeologen is Eduard Zuurdeeg (78) al jaren een begrip. Vorig jaar november werd hem tijdens de *Reuvensdagen* (het jaarlijkse nationale archeologiecongres) het eerste exemplaar van het nieuwe boek over de archeologie in Ede, *Ede vol Erven*, overhandigd. In het midden van de congreshal stonden grote kabinetten opgesteld met daarin een aantal van de Edese vondsten uit de collectie-Zuurdeeg. Na de presentatie stond Eduard stiekem achter de kabinetten te luisteren naar wat mensen over 'zijn' collectie te zeggen hadden. 'Je hoorde ze naar elkaar roepen, dit mag je toch helemaal niet zomaar opgraven?!' Met een zelfvoldane lach voegde hij toe: 'Zonder mij zouden deze vondsten allemaal zijn vergaan. Ze zouden er zo met de graafmachine doorheen zijn gegaan.'

Eduard Zuurdeeg, van beroep chemisch onderzoeker bij de AKZO, is van jongs af aan al dol geweest op het verzamelen van spulletjes. Voor hij in 1950 naar Ede verhuisde, struinde de kleine Ed al het strand af op zoek naar schelpjes. Dit ging over in het zoeken naar echte archeologische vondsten, en zo nu en dan werd ook de schep meegenomen. In die tijd was er nog geen Monumentenwet, zoals we die nu kennen, en men kon graven waar men wilde. Zuurdeeg was correspondent geworden bij de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (tegenwoordig de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed). Hierdoor wist hij meer dan de gemiddelde amateurarcheoloog en zorgde hij